

Miorita

Capodopera absoluta a literaturii noastre populare, dovada geniului artistic al poporului roman, este rezultatul unui proces de creatie seculara, textul baladei armonizand un numar variabil de motive poetice cu existenta independenta in folclor.

"Miorita" sintetizeaza o experienta de viata milenara, pentru a o ridica, prin transfigurare artistica la rang de valoare general-umana.

Datarea genezei baladei este de fapt imposibila, pentru ca ea este rezultatul unei contaminari succesive intre temele majore ale folclorului nostru.

Tema baladei "Miorita" o constituie o drama din viata pastoreasca, din timpul transhumantei.

Subiectul este simplu: conflictul se naste intre trei ciobani: "Unu-i moldovan/Unu-i ungurean/Si unu-i vrancean". Cel moldovean, mai vrednic: "are oi mai multe/Mandre si cornute/Si cai invatati/Si caini mai barbati". Ceilalti doi, cu sufletul cotropit de invidie, si-au pus in gand sa-l omoare pe cel moldovean.

O miorita nazdravana il instiinteaza pe baci de complotul pus la cale. Se pune astfel in evidenta o prima semnificatie a operei: infruntarea dintre bine si rau. Deznodamentul nu ne este cunoscut; nu stim daca ciobanul a fost omorat, dar ii cunoastem gesturile, atitudinea, gandurile in fata mortii.

Partea lirica, urmand celei epice, contine testamentul baciului si rugaminta adresata mioritei de a alina durerea maicutei sale.

Din intreaga poezie izbucneste navalnic, ca un fluviu, vitalitatea dintotdeauna a omului din popor, dragostea oierului fata de indeletnicirea sa, fata de arta, de viata, de natura si, mai ales, iubirea filiala fat pentru mama sa.

In structura compozitionala a baladei se pot distinge doua mari parti: una epica, in care sunt narate faptele, si una lirica si dramatica, in care se exprima gandurile si sentimentele ciobanasului aflat in fata mortii.

Motivele fundamentale pe care se sprijina balada sunt:

- 1• motivul transhumantei
- 2• motivul complotului
- 3• motivul mioarei nazdravane
- 4• motivul testamentului
- 5• motivul maicutei batrane
- 6• motivul alegoriei moarte-nunta

In text, cele sase motive se distribuie in trei parti. Prima parte corespunde motivelor transhumantei si complotului, cea de-a doua apartine celui de-al treilea motiv, iar ultima parte celor trei motive finale. Cele trei parti sunt legate sintactic prin conjunctiile "dar" si "iar" cu valoare adversativa sau copulativa.

Prima parte, o adevarata expozitiune, are un caracter epic, ce reprezinta imaginea cadrului natural in care se succed faptele. Astfel, personajele sunt plasate in spatiul romanesc, intr-o atmosfera de calm si seninatate specifica inceputurilor. Metaforele ne introduc intr-o natura de basm, intr-un loc al fericirii in care pastorul se simte linistit.

Ciobanii sunt prezentati vag la inceput, fiind incadrati in coordonatele spatio-temporale carora apartin, pentru ca din primele versuri se deduce si timpul desfasurarii actiunii. E toamna, tarziu, cand turmele coboara la iernat, intr-o miscare mereu repetata numita transhumanta.

In secventa urmatoare, epicul devine intunecat de gravitatea complotului. Echilibrul se strica. Se creaza un contrast puternic intre atmosfera paradisiaca din primul tablou si dramatismul situatiei, sugerat de complot-intriga.

Hotararea de omor este determinata de cauze economice, de invidia determinata de averea mai mare a ciobanului moldovean, care e mai "ortoman". Faptele cu valoare informativa sunt enumerate cu o detasare obiectiva. Poetul anonim se abate de la acest ton o singura data cand, printr-un dativ etic ("ca sa mi-l omoare"), marcheaza participarea sa afectiva la cele relatate, dar si dramatismul situatiei in care se afla ciobanasul.

Partea a doua a baladei, desfasurarea, este dramatica in totalitate ca urmare a comportamentului mioritei.

Autorul staruie mai intai asupra nelinistii oii nazdravane, evidentiind zbuciumul ei puternic si rau prevestitor "Dar cea miorita/Cu lana plavita/De trei zile-ncoace/Gura nu-i mai tace/Iarba nu-i mai place". Dramaticul are acum ca modalitate fundamentala de expresie dialogul. Prin dialog se releva relatia stransa dintre animalul credincios si stapan, reciprocitatea sentimentelor dintre ei, perfecta armonie dintre om si profesiunea sa.

Acum intervine elementul fabulos, de basm, prin personificarea mioarei, ce ii aduce la cunostinta ciobanului hotararea de omor. Tensiunea dramatica este gradata. Printr-un limbaj afectiv, oita isi indeamna stapanul: "Da-ti oile-ncoace" sau "Iti cheama s-un cane". Complotul este comunicat abia la sfarsit, cu grija de a nu speria: "Ca l-apus de soare/Vreau sa mi

te-omoare". Autorul popula utilizeaza diminutivele exclusiv in momentele de mare intensitate lirica ("bolnavioara", "fluieras", "draguta", "ciobanel"), pentru a spori substanta dramatica a baladei.

Raspunsul baciului, construit in partea a trei a baladei, da contur confruntarii omului cu moartea, capacitatii acestuia de a patrunde tainele universului. Acum se structureaza motivul testamentului si al alegoriei moarte-nunta.

De aici incolo, creatorul popular converteste totul intr-un emotionant monolog liric, prin care ciobanasul isi exprima ultimele dorinte inaintea presupusei morti.

Sentimentul de profunda dragoste fata de viata este oglindit de atasamentul fata de indeletnicirea sa. Ciobanul nu isi poate imagina despartirea, chiar si dupa moarte, de stana, oile sau cainii sai.

Folosirea paralelismului, evidenta in pasajul fluierelor, este un procedeu caracteristic intregii poezii folclorice. Stihurile sunt acum un fel de refrene, leitmotive ce apar la intervale egale, puse in evidenta anaforica (repetarea unor cuvinte la inceputul versurilor) a diminutivului "fluieras" si a adverbului "mult".

Dramatismul creste, pe fondul unei seninatati a confruntarii omului cu moartea, sentiment izvorat din intelegerea profunda a alcatuirii universului, din experienta mitica, retraita, a baciului moldovean, atingan culmile tragismului in metafora totala, absoluta "cu lacrimi de sange".

Urmatorul motiv, cel al alegoriei moarte-nunta, adevarat punct culminant, este si partea cea mai concentrata ca substanta poetica.

Dorinta ciobanului este ca lumea sa afle ca petrecera sa din viata a fost o nunta, la care insa "a cazut o stea" (semnificand inchiderea perspectivei fericirii). Se mai realizeaza aici si o incarcatura poetica maxima, constand in incifrarea alegorica a unei realitati etnografice: mortilor tineri, necasatoriti ("nelumiti") li se organizeaza inmormantarea ca o nunta.

Apar acum si simbolurile nelipsite din ceremonialul nuptial: mireasa, nasii, preotii, lautarii si nuntasii, ca si obiectele rituale traditionale (cununa, lumanarile), ce sunt figurate prin elemente al cadrului natural (brazi, paltinasi, munti, pasari) si cosmic (soarele, luna, stelele). Contopirea cu natura, in virtutea unei vechi credinte traditionale, este sugerata de enumerarea de elemente naturale.

Apare insa aici si sentimentul tragic izvorat din neputinta de a stabili dupa moarte legaturi cu mediul uman, reprezentat de mama. Motivul maicutei batrane da glas dragostei si grijei pentru mama pe care nu vrea s-o

indurereze. Cunoscand bine semnificatiile, ea nu trebuie sa afle despre caderea stelei, amanunt care i-ar dezvalui imediat realitatea petrecuta.

Momentul, dramatic prin excelenta, prilejuieste o descriere portretistica deosebita, ce sporeste lirismul. Poetul popularo evoca pe maicuta intr-o chinuitoare cautare. Gesturile sale: "Din ochi lacrimand/Pe camp alergand/Pe toti intreband/Si la toti zicand" sunt expresia iubirii materne. Nu este vorba aici de o mama anume, ci de personificarea dragostei plina de ingrijorare si sacrificiu a mamei eterne.

Imaginea mamei este conturata numai printr-un epitet ("batrana") si un detaliu vestimentar ce indica lumea oierilor ("cu braul de lana"). Zbuciumul fiintei indurerate este foarte bine evidentiat de cele patru verbe la gerunziu, aflate in rima, care prin grupul sonor "-and", sugereaza un lung geamat dureros. Efectul este impresionant din punct de vedere stilistic-eufonic si da motivului o functie estetica.

Portretul ciobanul, de o frumusetate parca ireala, este comunicat in text prin intermediul stilului direct, transfigurat de sentimentele mamei. El exprima idealul de cuceritoare barbatie pe care si l-a format, de-a lungul veacurilor, poporul nostru: "Mandru ciobanel/Tras printr-un inel;/Fetisoara lui/Spuma laptelui/Mustacioara lui/Spicul graului/Perisorul lui/Pana corbului/Ochisorii lui/Mura campului". Frumusetatea fizica a ciobanasului este o completare a frumusetii morale. Iubirea de natura, dragostea de viata, de munca zilnica, grija cu care se gandeste la soarta oilor si a mamei sale sunt calitati sufletesti pe care poetul popular tine sa le puna in evidenta.

Balada se incheie simetric prin repetarea alegoriei moarte-nunta, ce accentueaza caracterul liric.

"Miorita" face loc, dupa ultimul vers, meditatiei asupra sensului ei adanc, mai indepartat, un sens filozofic. Privind moartea ca pe un fenomen natural, ciobanul se gandeste la destinul lui si al celor apropiati (oile, mama) in eventualitatea mortii. El este preocupat de savarsirea tuturor oranduielilor traditionale, pentru implinirea lui ca om (nunta cosmica) si pentru a-si asigura prezenta postuma in mediul pastoral, atat de familiar.

Originea "Mioritei" nu este cunoscuta. Ea poate sa fi pornit de la un fapt real, ori sa fi fost, la inceput, doar un bocet, un colind, sau chiar rezultatul intreg al fictiunii. Cert este ca "Miorita" este numai a noastra, a romanilor.

Balada este o specie a genului epic popular in versuri, cunoscuta si sub denumirea de cantec batranesc, cu un subiect fantastic, legendar, istoric sau familiar, ale carui versuri se canta sau sunt recitate, acompaniate la un instrument.